

بررسی پیامدهای منفی شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی دانش‌آموزان

سید مهدی سید رضایی^۱، علیرضا سلیمانی^۲، محمدرضا جعفری^۳، حمید حیدری^۴

^۱ آموزگار، کارشناسی علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی

^۲ آموزگار، کارشناسی علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی

^۳ آموزگار، کارشناسی علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی

^۴ آموزگار، کارشناسی علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی

نویسنده مسئول:

سید مهدی سید رضایی

چکیده:

این پژوهش با هدف بررسی پیامدهای منفی شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی دانش‌آموزان و نوجوانان انجام شده است و قصد دارد که با بررسی پیامدهای مخرب شبکه‌های مجازی تأثیر بر سبک کودکان و تخریب زندگی آنان بررسی شود. این پژوهش به روش کتابخانه‌ای انجام شده است. و در تحقیق مورد نظر اطلاعات مورد نیاز برای پاسخگویی به سوال‌ها از طریق اسناد و مدارک کتابخانه‌ای، گزارش‌های تحقیقی و جستجو در شبکه‌های اینترنت جمع‌آوری شده است. نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان می‌دهد که جذابیت شبکه‌های اجتماعی از یک طرف و سهولت استفاده از آن از طرف دیگر باعث عضویت بیشتر جوانان در آن می‌شود و از آنجا که درون مایه اصلی این مطالعه، تغییر سبک زندگی مبتنی بر شبکه‌های اجتماعی می‌باشد و نیز بر اساس فواید و مضرات شبکه‌های اجتماعی و تأثیر زیاد آن بر سبک زندگی جوانان، تدابیری جهت مدیریت زمان استفاده و نیز فرهنگ‌سازی و آموزش خانواده‌ها ضروری به نظر می‌رسد.

کلیدواژه: شبکه‌های اجتماعی، دانش‌آموز، سبک زندگی

^۱ آموزگار، کارشناسی علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی

^۲ آموزگار، کارشناسی علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی

^۳ آموزگار، کارشناسی علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی

^۴ آموزگار، کارشناسی علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی

مقدمه:

امروزه در فناوری اطلاعات و ارتباطات، انقلاب شگرفی به وجود آمده که زندگی همه ی انسان های روی کره ی زمین را تحت تأثیر قرار داده است. با ورود رایانه و اینترنت در میان خانواده ها، ارزش های اجتماعی تحت تأثیر قرار گرفته و تغییراتی در رفتار و گفتار نسل جوان به ویژه دانشجویان به وجود آمده است. با توجه به نقش فضای مجازی در توسعه ی جوامع، در جامع هی ما نیز به فناوری اطلاعات و ارتباطات اهمیت زیادی داده شده است. یکی از عوامل اجتماعی شدن، استفاده ی جوانان دانشجویان از فضای مجازی است. قرار گرفتن در فضای مجازی، نقش مؤثری در فرآیند جامعه پذیری کودکان و نوجوانان و دانشجویان سمت و سو دادن به نگرشها و گرایشهای ارزشی آنان دارد. (کاظمی)

امروزه رسانه ها، خصوصاً رسانه های جمعی عامل مهمی در اثرگذاری بر افکار عمومی و جهت دهی به رفتارهای اجتماعی محسوب می شوند. از سویی جامعه دانشجویان کشور و به ویژه دانشجو معلمان به عنوان آینده سازان این مرز و بوم از اهمیت و حساسیت خاصی برای مسئولان و دلسوزان نظام و جامعه برخوردارند. ارتباط از طریق فضای مجازی در سال های اخیر جایگاه قابل توجهی در بین نسل جوان جامعه ما پیدا کرده است. شبکه های اجتماعی در ابعاد مختلف زندگی افراد (فردی و اجتماعی) تأثیرگذارند. در شکل دهی به هویت نقش دارند و حتی روی ابعاد اقتصادی و اجتماعی و سیاسی جوامع هم تأثیرگذارند. امروزه با توجه به نقشی که تاکنون در ابعاد مختلف زندگی داشته اند، نمی توان آن ها را نادیده گرفت. در حال حاضر اینترنت ابزاری مناسب برای توسعه ی افکار و اندیشه های بشری محسوب می شود به شرط آن که در راه صحیح استفاده شود. افراد باید برای ورود به دنیای مجازی اطلاعات کافی در اختیار داشته باشند تا دچار مشکلات مالی و اجتماعی نشوند. ارتباطات سالم در فضای مجازی و لزوم هوشیاری جوانان و خانواده ها نسبت به تهدیدات فضای سایبری در درجه ی نخست اولویت قرار دارد. پیشگیری از آسیب های اجتماعی و توجه والدین به رفتار فرزندان بسیار مهم می باشد و برای جلوگیری از هم پاشیدگی خانواده ها، والدین باید تا حدودی به فناوری های روز دنیا مسلط باشند و آگاه باشند که تغییر در رفتار فرزندان به معنای ایجاد تغییر در طرز فکر آن هاست و هنگامی که بنیان فکری و شخصیت آن ها به صورت ناصحیح شکل گیرد، راه نفوذ شیادان به حریم خصوصی افراد و محیط امن خانواده باز می شود. لذا، چنانچه خانواده ها نسبت به شیوه های جدید ارتباط فرزندان خود آگاهی و شناخت کافی و لازم را داشته باشند، از انجام بسیاری از جرایم و ارتباطات پنهانی آنان جلوگیری به عمل می آید. برای اینکه به راهکارهایی عملی برخورد با آسیب های اجتماعی ناشی از فناوری اطلاعات برسیم اول باید آسیب شناسی کنیم و واقعاً به وجود آسیب ها اعتقاد داشته باشیم باید پنبه را از گوش خود خارج کنیم و اگر خواب هستیم از خواب غفلت بیدار شویم. اگر رهبر معظم انقلاب خطر تشکیل ناتوی فرهنگی و فعلیت تهاجم راگوشزد می کنند و اگر ما باور کنیم که دشمن برای از بین بردن هویت دینی و ملی مردم ما و فروریختن سدعظیم آن ها، صحنه جنگ را به داخل خانه های ما آورده است باید شیپور جنگ را به صدا درآوریم و بانواختن این شیپور همه را از این موضوع باخبر کنیم. و ابزارهای لازم را در اختیار مردم قرار دهیم. (مقتدایی، راسخون)

در دنیای امروز، فضای سایبری نقش بسیار مهمی در روابط مردم سرتاسر جهان ایفا میکنند. به طوری که به جزیی جداییناپذیر از زندگی بیشتر مردم تبدیل شده اند. این در حالی است اساس پیدایش این فضا تسهیل و کوتاه نمودن مسیر ارتباطی میان افراد جامعه تلقی می گردد. در ایران نیز این پدیده نه چندان نوظهور روز به روز بر خیل مشتاقان خود می افزاید. شاید در گذشته نه چندان دور افراد شناخت کمی نسبت به ماهیت و چگونگی استفاده از این فضا داشتند، اما این روزها در زندگی روزمره شاهد آن هستیم که طیف متفاوت مردم راجع به این فضا با هم صحبت و تبادل اطلاعات می نمایند. طبقات مختلف در جامعه از زن و مرد، جوان و پیر، باسواد و بیسواد، از آن حرف میزنند. عدهای بسیار مخالف آنها بوده، وجودشان را باعث مضرات اجتماعی و فساد اخلاقی برای طبقات جامعه دانسته و مایل به بستن، تعطیل و فیلتر کردن آنها هستند و در مقابل، عدهای دیگر آنها را مظاهری از تمدن جدید شمرده، وجود آنها را برای پیوستگیهای اجتماعی مفید، بلکه لازم میدانند. فراگیر شدن استفاده از این پدیده، پیامدهای مثبت و منفی بسیاری را بر زندگی ما القاء نموده و در مواردی نیز تبعات گریز ناپذیری را بر ما تحمیل داشته است. (گودرزی: ۱۳۹۱، ۵)

از آنجا که دانشجویان دانشگاه فرهنگیان وظیفه مهم شغل معلمی آینده را به دوش می کشند شایسته است که رابطه آنها با رسانه های اجتماعی و تأثیرات منفی شبکه های اجتماعی بر زندگی و تربیت حرفه ای دانشجو معلمان با توجه به گسترش شبکه های اجتماعی در بین این قشر از جامعه مورد توجه ویژه ی مسئولان و مدیران و برنامه ریزان دانشگاه فرهنگیان قرار بگیرد.

توقف و یا کند کردن سرعت آسیب های اجتماعی در برخی موارد نیازمند تغییرات اساسی اجتماعی است و لازم است تحولات کلی و تغییرات گسترده ای در جامعه و آموزش افراد صورت پذیرد. در این بین نمی توان مشکلات و آسیب های اجتماعی را فردی و شخصی تلقی کرد زیرا با این باور اشتباه اصل مسئله به فراموشی سپرده خواهد شد و چه بسا کسانی که در راس امور اجتماعی و سیاسی قرار دارند و این مشکلات را جزئی می دانند روزی خود دچار همین مسئله گردند. بسیاری از دانشمندان و صاحب نظران علوم اجتماعی بر این باورند که

ترکیب و همگرایی فناوری های ارتباطی و تجدید ساختار نظام سرمایه داری در دهه های اخیر را وارد عصر تازه ای کرده است. «دانیل بل» آن را «جامعه فراصنعتی»، «امانوئل کاستلز» جامعه شبکه ای و بعضی آن را «جامعه اطلاعاتی» نامیده اند. جامعه ی اطلاعاتی را جامعه ای می دانند که در آن دسترسی به اطلاعات افزایش یافته ها و اطلاعات اهمیت زیادی در زندگی روزمره پیدا کرده و سبب تغییراتی در ساختارهای شغلی شده است. به سبب گسترش دامنه تأثیر رسانه های جمعی، به ویژه ماهواره و اینترنت و سایر فناوری های اطلاع رسانی، جامعه ی اطلاعاتی امروزه بعدی جهانی پیدا کرد و منحصر به کشور خاصی نمی شود (نوابخش و همکاران: ۱۳۸۹، ۱۴۷).

تربیت نسل آینده و آینده سازان کشور در دست معلمان و مربیان حوزه تعلیم و تربیت قرار دارد، که این باعث افزونی اهمیت دانشگاه فرهنگیان در تربیت دانشجو معلمانی است که باید به صورت جامع الشرایطی تربیت شده تا بتوانند نسلی کار آمد و موثر برای ساختن آینده پر از امید را تربیت کند. بنابراین می توان گفت که دانشجو معلم باید نحوه تعامل و بهره مندی از فضای سایبری که خود دنیای وسیعی از اطلاعات سودمند است برخوردار باشد. البته باید مراقب باشد که عوارض منفی این دنیای عریض و طویل او را تحت تأثیر قرار ندهد. از محاسن قابل توجه فضای سایبری گسترش میدان ارتباطی و ایجاد فرصت برای تعاملات سازنده با افراد مختلف در تمامی دنیاست. اما این فرصت بزرگ به مثابه شمشیری دولبه می تواند به یک تهدید جدی تبدیل شود لذا مهندسی فرهنگی به منظور ایجاد فرهنگ استفاده از این فضا می تواند مهمترین اصل شمره شود با نگاه مختصری به آمار و وضعیت کنونی جامعه دانشجویی می توان دریافت یک رقیب پر سر و صدای برای سایر عوامل اثر گذار در حوزه تعلیم و تربیت است.

بیان مسئله:

رسانه های نوین اطلاعاتی و در رأس آن اینترنت، موجب نوسازی فرآیندها اجتماعی است. این تکنولوژی تمام جنبه های زندگی مردم را تحت الشعاع قرار داده است. (جهانگرد، ۱۳۸۴، ص ۳) بیل گیتس معتقد است تحت تأثیر فضاهای مجازی جدید که در آن تلویزیون ها و کامپیوترها به یک شبکه جهانی هوشمند جهانی مرتبط هستند عناصر رفتاری انسانها شکل خواهند گرفت و این شبکه ها ستون فقرات ساختار اجتماعی ما را تشکیل می دهند. (کاریزی، ۱۳۸۱، ص ۳۲۹) فرهنگ مجاز واقعی تا حد واقعیت مجازی مورد قبول واقع میشود که استفاده مناسب از آن برای بالا بردن سطح دانش مان نیروی نهفته زیادی دارد. استفاده نادرست ممکن است زیانهای زیادی به همراه داشته باشد. (همان، ص ۹) خصوصاً برای نسلی که در مقایسه با نسل قبل، با محرکهای فراوانی مواجه است. (عطاران، ۱۳۸۳، ص ۱۹)

در دنیای پرشتاب فن آوری های نوین، فضای مجازی به عنوان یک فرصت یا تهدید، دست اندرکاران تربیت نسل جوان را با چالشی بزرگ روبه رو کرده است. استفاده گسترده از این فن آوری و امکان دسترسی آسان به منابع اطلاعاتی و متنوع باعث به وجود آمدن بسیاری از رفتارهای غیراخلاقی به ویژه در میان نوجوانان شده است. این مطالعه به دنبال بررسی مفهوم شناسی فضای مجازی و استفاده از آن در ابعاد تربیتی - اسلامی آموزش و پرورش است. (-)

از آنجا که دانشجویان و جوانان مهمترین گروه سنی جامعه را تشکیل می دهند به طور که، نقش و وظیفه مهم و اساسی در ساختن جامعه ای پویا، پیشرفته و انتقال فرهنگی اصیل ایرانی - اسلامی را در جامعه ایفا می کنند. بنابراین توجه به تربیت این گروه اهمیت بسزایی داد. از طرفی با توجه به اینکه مخاطب اصلی فضای سایبری در زمان حال جوانان و دانشجویان است باید به این موضوع پرداخته شود که این فضا چه تأثیراتی از جمله نفوذ فرهنگی، تغییر نقش اجتماعی، جنگ نرم، اعتیاد به فضای مجازی تغییر سبک زندگی و... را داراست؟! مسئله محوری مد نظر در اینجا است که این فضا با توجه به مزایای بی شماری که دارد را نمی توان نفی کرد و از طرفی با توجه به اینکه با تأثیرات مخربی همراه است باید به این موضوع پرداخت که این تأثیرات و پیامدها را شناسایی نمود و با راهکارهای عملی به رفع و بهبود آن اقدام نمود.

ضرورت و اهمیت پژوهش

فرهنگ رسانه ای با برتری رسانه اینترنت فراگیرترین و مسلط ترین فرهنگ تأثیرگذار در جامعه است (معینی، ۱۳۸۴، ص ۱۸) با رشد شتابان تکنولوژی ارتباطات، دو روند بزرگ و اثر گذار و متعامل "جهانی شدن و مجازی شدن" و انتقال زندگی انسانها به فضاهای سایبر، مجازی شدن به عامل اصلی تغییر الگوهای فکری و رفتاری بخش عظیمی از انسانها بویژه جوانان می باشد (اوحدی، ۱۳۸۰، ص ۹) که زمینه بکارگیری این ابزار ارتباطی و گسترش شبکه ای از این دست در کشورهای در حال توسعه از جمله در کشورمان ایران گریز ناپذیر است (معینی، ۱۳۸۴، ص ۱۸). بدین ترتیب تأثیرات متفاوت وجدی آن بر کنش های اجتماعی دانشجویان و تأمل در جنبه های مختلف دنیای مجازی که

با سرعتی سرسام آور در ابعاد اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی در دنیای واقعی نفوذ کرده و بطور لاینقطع در جریان تغییر، تکمیل و یا تخریب این ابعاد است.

(Zizek, 1996, p195).

هابرماس جامعه اطلاعاتی و جهانی شدن رسانه ای را در قالب حوزه عمومی و همگانی مورد توجه قرار داده است. او اینترنت را محیطی می داند که یک حوزه و فضای عمومی را در جامعه فراهم کرده است. حوزه عمومی هابرماس عرصه ای است که در آن حضور افراد در مباحث باز و علنی و کنش ارتباطی از طریق بیان و گفت و گو تحقق می یابد (آذرنک، به نقل از فرزانه و شهاب الدینی، ۱۳۸۲: ۶۵).

شبکه های اجتماعی برای افزایش و تقویت تعاملات اجتماعی در فضای مجازی طراحی شده اند. به طور کلی از طریق اطلاعاتی که بر روی پروفایل افراد قرار می گیرد مانند عکس کاربر، اطلاعات شخصی و علایق (که همه اینها اطلاعاتی را در خصوص هویت فرد فراهم می آورد) برقراری ارتباط تسهیل می گردد. کاربران می توانند پروفایل های دیگران را ببینند و از طریق برنامه های کاربردی مختلف مانند ایمیل و چت با یکدیگر ارتباط برقرار کنند (پمپک و همکاران، شهاب الدینی و فرزانه، ۲۰۰۹: ۲۲۸).

اصطلاح شبکه های اجتماعی را برای نخستین بار چی ای بارنر در سال ۱۹۵۴ طرح کرد و از آن پس به سرعت به شیوه ای کلیدی در تحقیقات و مطالعات بدل گشت. در تئوری شبکه اجتماعی سنتی، یک شبکه اجتماعی به این صورت تعریف می شود که یک مجموعه ای از نهادهای اجتماعی که شامل مردم و سازمان ها که به وسیله مجموعه ای از روابط معنی دار اجتماعی به هم متصل-اند و با هم در به اشتراک گذاشتن ارزش ها تعامل دارند. شکل سنتی خدمت شبکه اجتماعی بر انواع روابط هم چون دوستی ها و روابط چهره به چهره متمرکز است اما خدمات شبکه اجتماعی امروزه بیشتر بر جامعه مجازی آنلاین و ارتباطات کامپیوتر واسط متمرکز است. شبکه های اجتماعی اینترنتی پایگاه یا مجموعه پایگاه هایی هستند که امکانی فراهم می آورد تا کاربران بتوانند علاقه مندی ها، افکار و فعالیت های خودشان را با دیگران به اشتراک بگذارند و دیگران هم این افکار و فعالیت ها را با آنان سهیم شوند. یک شبکه اجتماعی، مجموعه ای از سرویسهای مبتنی بر وب است که این امکان را برای اشخاص فراهم می آورد که توصیفات عمومی یا خصوصی برای خود ایجاد کنند، یا با دیگر اعضای شبکه ارتباط برقرار کنند، منابع خود را با آنها به اشتراک بگذارند و از میان توصیفات عمومی دیگر افراد، برای یافتن اتصالات جدید استفاده کنند (بوید و الیسون، نقل از معمار و خاکسار ۲۰۰۷: ۲۱۲).

والدهال از فرآوردن بودن محتوای ارتباطی صحبت می کند، عاملی که احتمال تحصیل اثرات را کاهش می دهد. و یا به نوعی اگر از یک «اثرات دراز مدت بیش از اثرات کوتاه مدت مورد توجه قرار می گیرد» او معتقد است که پیام به طور طولانی مدت استفاده شود تأثیر آن پیام بیشتر است. کلایر علاوه بر تکرار پیام، مدت زمان پیام را نیز در نظر می گیرد تا برنامه بتواند بالاترین اثر ممکن را داشته باشد. از این دو نظریه هم می توان مدت زمان استفاده از اینترنت و هم طول مدت دسترسی به اینترنت و همچنین مداومت استفاده از اینترنت را (روزانه، هفتگی، ماهانه) به عنوان متغیرها مستقل جهت تأثیر اینترنت بر ارزش های خانواده به کار برد، چرا که هر کدام از این عوامل باعث کاهش روابط درون خانواده و در نهایت کاهش ارزش های خانواده می شود. پس در این جا آن چه نقش مهمی را بازی می کند طول مدت دسترسی به اینترنت است. همچنین از این نظریه از میزان استفاده از اینترنت می توان استفاده کرد، بدین گونه که هرچه از اینترنت بیشتر استفاده کنیم این میزان استفاده احتمالاً باعث کم شدن ارتباط با خانواده می شود و این منجر به کاهش ارزش های خانواده نزد فرد می شود. دی فلور و بال-روکیچ در الگوی خویش درباره وابستگی به رسانه ها براین باورند که شرط مهم برای بروز اثرات، میزان وابستگی به بعضی رسانه های ارتباطی است، مجرایی که مردم برای به دست آوردن اطلاعات مهم نسبت به آن احساس وابستگی می کنند، توان بیشتری برای ایجاد اثرات دارد، تا مجرایی که تفاوتی با مجاری دیگر ندارد و اطلاعاتی که فراهم می کند فاقد اهمیت است. با کمک این نظریه می توان وابستگی به اینترنت را مطرح کرد، بدین صورت که کاربر اینترنتی با وابسته شدن به اینترنت فرصت کمتری برای پرداختن به خانواده دارد و این ممکن است باعث کم اهمیت شدن خانواده نزد کاربر اینترنتی و در نتیجه کاهش ارزش ها و ارتباط اعضای خانواده با یکدیگر شود. (مقتدایی، راسخون)

آقائوری (۱۳۹۰) پژوهشی تحت عنوان بررسی انگیزه و تمایلات کاربران اینترنتی برای عضویت در فیسبوک و تأثیر آن بر سرمایه اجتماعی انجام داده است. نتایج پژوهش نشان داد که بین میزان سرمایه اجتماعی کاربران شبکه اجتماعی با میزان استفاده از آن تفاوت معنادار وجود دارد و این همبستگی در حد بالایی است، همچنین بین استفاده از اینترنت (شبکه اجتماعی) و سرمایه اجتماعی ارتباط وجود دارد و میزان این ارتباط نیز در حد متوسطی قرار دارد.

عدلی پور و کیخایی (۱۳۹۱) پژوهشی تحت عنوان تبیین جامعه شناختی تأثیر اجتماعی شبکه فیسبوک بر هویت قومی کاربران ترک در ایران انجام داده اند که یافته های پژوهش حاکی از آنند که بین مدت زمان عضویت، میزان مشارکت و فعال بودن، واقعی تلقی کردن محتوای مطالب ارائه شده و اهداف و انگیزه کاربران ترک در استفاده از شبکه اجتماعی فیسبوک با هویت قومی آنها رابطه مثبت و مستقیمی وجود دارد. همچنین، کاربران ترک سعی می کنند از تمامی امکانات فیسبوک برای معرفی خود به سان یک هویت قومی، مطرح ساختن دیدگاه های خود در راستای حفظ هویت و تداوم فرهنگ خویش و بیان مطالب اجتماعی سیاسی خود استفاده کنند.

حافظ نژاد (۱۳۸۹) پژوهشی با عنوان تأثیر عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی بر میزان گرایش به استفاده از اینترنت در بین دانش آموزان انجام داد. نتایج حاصل از این تحقیق نشان داد که بین جنسیت و محل سکونت، شغل، درآمد، سطح تحصیلات و نگرش والدین با استفاده از اینترنت رابطه معنی دار است.

جوینسون (۲۰۰۸) در مطالعه ای به دنبال این هدف که چه چیزی در سایتهای مورد نظر وجود دارد که شخص را تحریک به ماندن در فضای شبکه می کند، اقدام به مصاحبه با کاربران شبکه ها نموده و خصوصیات شخصی، باورها، ارزیابی رفتار، نیازها و عوامل انگیزشی افراد را شناسایی کرده است. این مطالعه تعیین نمود که حفظ تماس دلیل اصلی استفاده افراد از فیسبوک است.

تعریف مفاهیم

جوانان: طبق تعریف پذیرفته شده از طرف اکثر جوامع بین المللی جوانی از ۱۵ سالگی تا ۲۹ سالگی را در بر میگیرد.

دانشجو: افرادی که در مراکز آموزش رسمی وزارت علوم مشغول کسب علم، پژوهش و مشغول تحصیل هستند. و شامل سطوح لیسانس، فوق لیسانس و بالاتر می باشد.

اینترنت: دنیای مجازی حاصل از انقلاب دیجیتالی است (معینی، ۱۳۸۴: ۱۰۷). اینترنت سیستم عظیم و جهانی متشکل از انسان، اطلاعات و رایانه است (عبادی، ۱۳۸۳، ص ۵۷)

شبکه های اجتماعی و فرصت ها

- شکل گیری و تقویت خرد جمعی: یکی از شاخصه های مهم شبکه های اجتماعی مجازی، پدیدار شدن خرد جمعی است. خرد جمعی به جریان سیال و پویای قوه تفکر و ذهن کاربران حاضر در چنین محیط هایی اطلاق می شود که به مثابه یک پردازشگر عظیم، اطلاعات را پردازش و پایش می کند. همانند دنیای ابر کامپیوترها که قدرت پردازشی آنها از ترکیب چندین پردازشگر منفرد حاصل می شود. نیروی تفکر و ذهن کاربران شبکه های اجتماعی به مدد تعاملات اجتماعی اینترنتی و بهره گیری از ابزارهای اینترنتی با یکدیگر ترکیب و همراه می شوند و نیرویی عظیم با قدرت پردازشی بالا پدید می آورد.

- امکان بیان ایده ها به صورت آزادانه و آشنایی با ایده ها، افکار و سلیقه های دیگران: شبکه های اجتماعی، ارسال بازخورد از سوی مخاطب و همکاری و همگامی کاربران با همدیگر را تسهیل کرده و آنها را به مشارکت در بحث ها تشویق می کند.

- عبور از مرزهای جغرافیایی و آشنایی با افراد مختلف از جوامع گوناگون و فرهنگهای متفاوت

- ارتباط مجازی مستمر با دوستان و آشنایان

- تبلیغ و توسعه ارزشهای انسانی و اخلاقی در عرصه جهانی

- توسعه مشارکت های مفید اجتماعی

- افزایش سرعت در فرآیند آموزش و آموزش های مجازی

شبکه‌های اجتماعی و تهدیدها

شبکه‌های اجتماعی و استرس در دانش آموزان

شبکه‌های اجتماعی تأثیری غیرقابل باور بر زندگی دانش آموزان، نوجوانان و جوانان در جامعه گذاشته است. به گفته دانشمندان، استفاده از «فیس‌بوک»، «توییتر»، «تلگرام» و دیگر شبکه‌های اجتماعی آنلاین بر میزان اضطراب و استرس دانش آموزان افزوده و اعتماد به نفس آنها را به شکل قابل تأملی کاهش داده است.

با همه این‌که گمان می‌رود اینترنت، کاربران خود را به میان افراد و جامعه می‌کشد و به فعالیت‌های جمعی و ارتباطات گروهی دامن می‌زند، اما به دلیل پتانسیل اینترنت برای پنهان نگه داشتن هویت فردی به گسترش فردیت و تقویت قابلیت‌های فردی و از طرف دیگر به حس انزوایی و احساس تنهایی دامن می‌زند.

شبکه‌های اجتماعی و روابط آزاد

پر واضح است که محیط‌های اینترنتی به ویژه شبکه‌های اجتماعی به گسترش روابط می‌انجامد، روابطی با هویت جدید! اینترنت به افراد هویتی نامعلوم می‌بخشد، نظارتی، همچون نظارت دنیای واقعی بر آن حاکم نیست، و همین دلایل باعث می‌شود که افراد دچار نوعی آزادی روابط شوند. دختران نوجوان و جوان با ورود به دنیای مجازی به راحتی می‌توانند با جماعتی گسترده از غیرهمجنسان خود ارتباط داشته باشند، ارتباطی که به دلیل نبود هیچ قانون خاص و هیچ نیروی کنترل کننده‌ای شکل و هویت تازه‌ای به خود می‌گیرد ارتباطی که در دنیای واقعی به دلایلی همچون ترس از آبرو، خانواده، جامعه، دین و ... هرگز امکان شکل‌گیری آن به این شکل و شمایل وجود ندارد، در شبکه‌های مجازی به سادگی رخ میدهد و رفته رفته بر سبک روابط افراد تأثیری منفی خواهد گذاشت و این نوع ارتباط گسترده و آزاد با جنس مخالف را به شکل عادی در خواهد آورد.

حیازدایی

رقابت دختران ایرانی در به روز کردن آلبوم‌های شخصی خود از عکس‌های متنوع برهنه و نیمه برهنه شبکه‌های اجتماعی به ویژه اینستاگرام را به محلی برای تبلیغ مدهای خیابانی و آرایش‌های جدید در میان ایرانیان تبدیل کرده است که با توجه به عادی شدن این امر در میان دختران دیگر بحثی از حیا در میان این کاربران به میان نمی‌آید و درد آور تر از همه این است که کاربران با کمال افتخار از تیب و وضعیت ظاهری خود حرف می‌زنند و عکس‌های نیمه عریان خود را با دیگر کاربران به اشتراک می‌گذارند!

تبلیغات ضد دینی و القای شبهات

در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی نیز مانند سایر رسانه‌ها، افراد و گروه‌های مغرض با اهداف از پیش تعیین شده و با شیوه‌های مخصوص، اقدام به تبلیغات ضد دینی و حمله به اعتقادات مذهبی می‌نمایند. بکه با توجه به حساس بودن سن نوجوانان این تبلیغات آن چنان تأثیر گذار است که باعث گمراهی شدید فرد می‌شود. گاه پس از تحقیق و ریشه‌یابی در می‌یابیم که هدف اصلی گردانندگان برخی از این شبکه‌ها، دین زدایی و حمله به مقدسات بوده است.

تأثیرات منفی رفتاری

هر شبکه اجتماعی فرهنگ ارتباطی خاص خود را دارد، یعنی منش و گفتار مخصوص و منحصر به فردی را برای خود برگزیده است. فرد با عضویت در شبکه‌های اجتماعی درگیر نوعی خاصی از فرهنگ ارتباطاتی می‌شود که شامل: برخورد، تکیه کلام، اصطلاحات مخصوص، رفتار، تیپ شخصیتی و ظاهری و ... است.

فاصله گرفتن از دنیای واقعی

ساعت‌ها وقت گذراندن در پشت کامپیوترهای شخصی و گشت‌وگذار در فضای مجازی و گپ‌وگفت و تعامل با دوستان اینترنتی و گم شدن میان انبوهی از اخبار و اطلاعات، باعث فاصله گرفتن از دنیای واقعی شده، و گاه حس می‌شود که قسمت‌هایی جدی از زندگی شخصی افراد، فدای زندگی مجازی‌شان می‌شود. به خصوص در مورد زنان که نقش‌های جدی و حساس در خانواده به عهده دارند.

حس خودشیفتگی

نتایج بررسی‌ها تایید می‌کند که ماری‌جوانا و شبکه‌های اجتماعی به یک اندازه باعث ایجاد حس کاذب خوشی و خودشیفتگی می‌شوند در حالی که در واقعیت، زندگی کاربران را بهتر نمی‌کند.

تأثیرات جسمی

فراتر از تأثیراتی مانند آرتروز، چاقی، افزایش تحریک پذیری، تضعیف حافظه، پرخاشگری، گوشه نشینی و ... پیچیدگیهای این عصر بر روی عملکرد مغز انسان نیز اثر داشته است، به گفته پرفسور گید (Giedd) شیوه‌ای که امروز ما اطلاعات را دریافت کرده، خودمان را سرگرم می‌کنیم و تعامل مان با دیگران در ده سال گذشته بیش از پانصد سال گذشته تغییر کرده است. ... نوجوانان امروز به طور متوسط حدود یازده و نیم ساعت را با رسانه‌ها سپری می‌کنند، که این مقدار بیشتر از شش ساعت و نیم همین پنج سال پیش است. در نتیجه فعالیت‌های کودکان و نوجوانان به میزان زیادی تغییر کرده‌اند. مغز نوجوان در ظرفیت فوق العاده خود را برای انطباق با محیط اطراف آن (نسبت به کودکان و بزرگسالان) متمایز است.

نتیجه گیری

جذابیت شبکه های اجتماعی از یک طرف و سهولت استفاده از آن از طرف دیگر باعث عضویت بیشتر جوانان در آن می شود و از آنجا که درون مایه اصلی این مطالعه، تغییر سبک زندگی مبتنی بر شبکه های اجتماعی می باشد و نیز بر اساس فواید و مضرات شبکه های اجتماعی و تاثیر زیاد آن بر سبک زندگی جوانان، تدابیری جهت مدیریت زمان استفاده و نیز فرهنگ سازی و آموزش خانواده ها ضروری به نظر می رسد. با توجه به اینکه عصر حاضر، عصر اطلاعات و ارتباطات مجازی و از بین رفتن محدودیت های زمانی و مکانی از طریق شبکه های اجتماعی است، شبکه های اجتماعی نقش عمده ای در تغییر سبک زندگی، نگرش ها، عقاید، باورها و هویت جوانان ایفا می کنند. هیچ کس نمی تواند نقش شبکه های اجتماعی و ارتباطات مجازی بر سبک زندگی جوانان را نادیده بگیرد. به نظر می رسد فرهنگ سازی در این زمینه می تواند کارساز، مفید و موثر باشد و همچنین ایجاد شبکه های اجتماعی مبتنی بر قوانین اسلامی می تواند راه حلی جهت گسترش سبک زندگی اسلامی در میان جوانان باشد.

منابع

- اسلامی، مروارید (۱۳۹۰)، بررسی شبکه های اجتماعی و تاثیرات آن ها بر ابعاد مختلف زندگی، فصلنامه ره آورد، شماره ۳۱، دوره ۲.
- اکبری، علی اکبر تبا؛ ساعی، علی و فدایی، ابراهیم (۱۳۹۰)، تحلیل شبکه ی شبکه های اجتماعی مجازی، همایش شبکه های اجتماعی مجازی و زندگی روزمره.
- امیرپور، مهناز و گریوانی مریم (۱۳۹۲)، تاثیر شبکه های اجتماعی بر سبک زندگی جوانان، فصلنامه دانش انتظامی خراسان شمالی، سال اول شماره سوم.
- دژبانی، علی (۱۳۸۷)، آسیب های نوپدید شبکه های اجتماعی مجازی و خانواده ایرانی، سایت معاونت پژوهی و آموزشی سازمان تبلیغات اسلامی.
- عیدیان، یوسف (۱۳۹۳)، مقاله ی در مورد اثرات شبکه های اجتماعی، سایت تکنولوژی.
- فرزانه، سیف الله و خلاقی شهاب الدینی، راضیه (۱۳۹۴)، بررسی عوامل اجتماعی موثر بر گرایش به شبکه های اجتماعی مجازی، فصلنامه مشارکت و توسعه اجتماعی، سال اول، شماره یک.
- معماری، ثریا؛ عدلی پور، صمد و خاکسار، فائزه (۱۳۹۱)، شبکه های اجتماعی مجازی و بحران هویت، فصلنامه عملی پژوهشی مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، دوره اول، شماره ۴.